GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 34281
קובץ: תשובות סופיות

אזרחות

שאלון 34281

הוראות לנבחן

הוראות
א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון – (2×7) – 14 נקודות
פרק שני – (2×10) + (1×14) – 34 נקודות
פרק שלישי – (2×13) – 26 נקודות
פרק רביעי – (2×13) – 26 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

הנחיה מיוחדת למועד זה (על פי הודעת משרד החינוך; חוקי המענה לא הופיעו בטופס הבחינה): משך הבחינה: שעתיים וחמישים דקות. יש לענות על שמונה מן השאלות 1–20 (בפרק הראשון כל סעיף ייחשב לשאלה). לכל שאלה – 12½ נקודות.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון (14 נקודות)

שאלה 1

א. הזכות לקניין: זכותו של אדם לרכוש רכוש (חומרי או רוחני), להחזיק בו ולעשות בו כרצונו – להשתמש בו, למכור, להשכיר, להוריש או לתת במתנה; המדינה לא תפגע בקניינו של אדם ותגן עליו מפני פגיעה בידי אחרים. ציטוט: "לדברי האספן, הוא רכש את המכתב לפני שנים רבות מכספו הפרטי מאדם פלוני ב־600 דולר, וכעת הוא מציע אותו למכירה פומבית לכל המרבה במחיר."

ב. לאומיות אתנית־תרבותית: שאיפה משותפת לשלטון עצמי; על בסיס יסודות אתניים־תרבותיים משותפים (מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, דת); אין חפיפה הכרחית בין לאום לאזרחות, הלאום קודם למדינה. ציטוט: "...והוא עדות לאחד הפרקים החשובים בתולדות עם ישראל בארץ־ישראל" / "תדע שנפל בנך בתור גיבור בעד עם ישראל ובעד ארץ־ישראל" / "...שמורשתם של גיבורי האומה תישמר...".

שאלה 2

א. הגישה הליברלית (ניאו־ליברלית): ערך מרכזי – חירות כלכלית על פני שוויון חברתי־כלכלי; הפרט אחראי לחייו ולרווחתו; יוזמה פרטית, יעילות, תחרות ושוק חופשי – מעורבות מינימלית של המדינה (הפרטה, קיצוץ תקציבים, צמצום קצבאות, הפחתת מסים). ציטוט: "...להעניק פטור ממס על הזמנות של חבילות מחו"ל..." / "...מטרת התוכנית היא להפוך כל אזרח ליבואן...".

ב. פיקוח וביקורת על הממשלה (הרשות המבצעת): מנגנון פיקוח פורמלי שמפקח ומבקר את מדיניות הממשלה ופעולותיה; באמצעות אופוזיציה, ועדות, אישור תקציב, כלים פרלמנטריים (הצעת אי־אמון, שאילתות, הצעות לסדר היום). ציטוט: "בהצבעה שנערכה במליאת הכנסת נדחתה התוכנית ברוב של 59 חברי כנסת, רובם מן האופוזיציה..." / "חברי כנסת רבים הסתייגו מן התוכנית של שר האוצר ויצאו נגדה...". (אפשר גם: ייצוג האזרחים – חברי הכנסת מבטאים את האינטרסים של בעלי העסקים הקטנים ושל העובדים; עם כל ארבעת הרכיבים.)

פרק שני (34 נקודות) – שאלות 3–7

שאלה 3

שניים מתוך: השבת ומועדי ישראל ימי המנוחה הקבועים; הלוח העברי לוח רשמי; עברית שפת המדינה; סמלי המדינה (דגל, סמל, המנון) מבטאים את הזיקה ליהדות ולשיבת ציון; ימי זיכרון וחג לאומיים (יום הזיכרון לשואה ולגבורה); כשרות במוסדות ממלכתיים ובצה"ל.

שאלה 4

ערבים (שניים מתוך): המיעוט הגדול (כחמישית מאזרחי המדינה); מיעוט לאומי ודתי – רובם מוסלמים ומיעוטם נוצרים; שפת האם ערבית ומערכת חינוך נפרדת בערבית; זהות מורכבת – אזרחית ישראלית ולאומית ערבית־פלסטינית; אינם נקראים לשירות חובה בצה"ל (רשאים להתנדב); רובם ביישובים נפרדים. דרוזים (שניים מתוך): עדה דתית נפרדת ומוכרת עם בתי דין דתיים משלה; דת סגורה; דוברי ערבית; הגברים משרתים שירות חובה בצה"ל (מאז 1956); מערכת חינוך דרוזית נפרדת; כפרים בגליל ובכרמל.

שאלה 5

חקיקה של הרשות המבצעת (ממשלה, שרים, רשויות מקומיות); בצווים, תקנות וחוקי עזר עירוניים; כדי לאפשר את ביצוע החוק ולקדם את מטרותיו, באמצעות פירוט העקרונות שנקבעו בחקיקה הראשית; כפופה לחקיקה הראשית ואסור שתסתור אותה.

שאלה 6

הצגה: זכותו של אדם שבעת הליך משפטי (חקירה, מעצר, משפט) תינתן לו הגנה מפני פגיעה בזכויותיו מעבר לנדרש. שני אמצעים מתוך: חזקת החפות; אין עונש בלא חוק; אין חיפוש בלא צו; זכות לייצוג משפטי; שופטים בלתי תלויים; זכות לדעת במה מואשמים ולראות את הראיות; זכות ערעור; משפט פומבי; ככלל, אין לעצור אדם יותר מ־24 שעות בלי להביאו לפני שופט.

שאלה 7

דמיון: בשתי העמדות מקור הסמכות במדינה הוא ציבור האזרחים (מדינה דמוקרטית ולא מדינת הלכה) / בשתיהן המדינה יהודית מבחינה לאומית. הבדל (קריטריון: מקום הדת בחקיקה ובמרחב הציבורי): בחקיקה דתית בהיקף חלקי – למדינה ערך דתי, ולכן משלבים מרכיבים הלכתיים בחקיקה ובמרחב הציבורי (שבת, כשרות, נישואין, גיור, משפט עברי), ואילו בהפרדה מלאה – אין זה מתפקיד המדינה לחוקק חוקים בעלי אופי דתי, להעניק שירותי דת או להתערב בענייני דת; היא רק מאפשרת פולחן דתי פרטי.

פרק שני (34 נקודות) – שאלות 8–12

שאלה 8

- התומכים בחקיקה דתית: אמצעי לעיצוב דמותה של ישראל כמדינה בעלת ערכים יהודיים דתיים ולאומיים במרחב הציבורי / לעיצוב אופייה היהודי; המתנגדים: שואפים לעצב את ישראל כמדינה ליברלית חילונית, ואינם רוצים חקיקה המבוססת על ההלכה, שלדעתם עלולה לפגוע בזכויות, לגרום לכפייה דתית ולהשנאת הדת.

- לכל אדם זכות לחיות / להחליט / לבחור / לפעול / להימנע מפעולה / לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי; נגזרות: חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת וחופש מדת (לפחות שתיים).

- המתנגדים: חקיקה דתית יוצרת כפייה דתית, אינה מאפשרת לאדם לבחור לחיות כרצונו, ופוגעת בחופש מדת ובחופש המצפון. או התומכים: חלק מן החוקים נועדו לאפשר למי שרוצה לקיים אורח חיים על פי ההלכה – לממש את חופש הדת והמצפון.

שאלה 9

- פיקוח וביקורת על השלטון: התקשורת בודקת את פעולות השלטון ונבחרי הציבור, חושפת ליקויים, מחדלים ושחיתויות ומעבירה עליהם ביקורת ("כלב השמירה של הדמוקרטיה"; מנגנון פיקוח בלתי פורמלי). תעמולת בחירות: בתקופת הבחירות התקשורת משמשת במה שבאמצעותה המפלגות והמועמדים מציגים לבוחרים את עמדותיהם ואת מצעיהם ומנסים לשכנע אותם להצביע בעדם (תשדירי תעמולה, מודעות, ראיונות, עימותים); בישראל הרשימות המתמודדות לכנסת מקבלות זמן שידור חינם לתשדירי תעמולה לפי כללים שנקבעו בחוק.

- זכותו של כל אדם להביע ולהפיץ בפומבי את דעותיו, אמונותיו, רגשותיו וכל העדפה שירצה, בכל דרך שיבחר (בדיבור, בכתב, באמצעי התקשורת, באמנות, בהפגנות ועוד); חירות הנגזרת מן הזכות לחירות; חלה גם על דעות שאינן מקובלות על הרוב או על השלטון.

- פיקוח וביקורת: אמצעי התקשורת מפרסמים בפומבי מידע, דעות וביקורת על השלטון – גם כאלה שאינם נוחים לשלטון – בלי שייענשו על כך; זה מימוש של חופש הביטוי (ושל חופש העיתונות הנגזר ממנו). או תעמולת בחירות: המפלגות והמועמדים מביעים ומפיצים בפומבי, באמצעי התקשורת, את עמדותיהם ואת מצעיהם – מימוש של חופש הביטוי בתקופת הבחירות.

שאלה 10

- הנשיא הוא ראש הרשות המבצעת; נבחר ישירות בידי האזרחים, ובנפרד הם בוחרים את חברי הפרלמנט; הנשיא ממנה בעצמו את חברי הרשות המבצעת והם אחראים בפניו; הנשיא אינו יכול לפזר את הפרלמנט, והפרלמנט אינו יכול להפיל את הנשיא בהצבעת אי־אמון; לנשיא סמכויות ייחודיות (וטו, מפקד עליון של הצבא, מינוי שופטים לבית המשפט העליון).
- פיצול הכוח השלטוני לשלוש רשויות: מחוקקת, מבצעת ושופטת; כדי להגביל את השלטון / למנוע ריכוז כוח בידי גורם אחד / להגן על זכויות האדם; לכל רשות סמכויות ייחודיות בתחומה אך לא מוחלטות, ויש עירוב סמכויות ויחסי איזון, ריסון, פיקוח ובקרה (איזונים ובלמים).
- אחת מאלה: הנשיא והרשות המבצעת אינם חלק מן הפרלמנט – הפרדה באיוש התפקידים, ולכן יש ביניהם ביקורת ואיזון הדדיים; הפרלמנט אינו יכול להפיל את הנשיא והנשיא אינו יכול לפזר את הפרלמנט; הנשיא יכול להטיל וטו על חוקי הפרלמנט, והפרלמנט יכול לבטל את הווטו ברוב של שני שלישים; עוצמת הנשיא מוגבלת בכוחו של הפרלמנט (למשל אישור התקציב ומינויים).

שאלה 11

- ההצבעה נערכת באמצעות שני פתקים: פתק לבחירה אישית של ראש הרשות ופתק למועצה; הבחירות לראש הרשות הן אישיות ורוביות, והבחירות למועצת הרשות הן רשימתיות יחסיות, עם אחוז חסימה (רשימה צריכה לקבל לפחות 75% מן המודד – מספר הקולות הדרוש למושב אחד); כדי להיבחר לראש הרשות צריך לקבל לפחות 40% מהקולות הכשרים, ואם אף מועמד לא קיבל זאת – נערכות בחירות חוזרות בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגבוה ביותר.
- הבוחרים מצביעים בעד רשימה (של מפלגה); כל רשימה מקבלת מספר מושבים בגוף הנבחר (פרלמנט / מועצה) ביחס למספר הקולות שקיבלה; לכן יש התאמה גבוהה בין חלוקת הקולות לחלוקת המושבים, וגם רשימות קטנות, שמייצגות קבוצות ודעות שונות, יכולות לקבל ייצוג (בניגוד לשיטה הרובית, שבה מי שזכה במרב הקולות באזור הבחירה זוכה בייצוג).
- בבחירות למועצת הרשות (הפתק השני) הבוחרים מצביעים לרשימה, וכל רשימה מקבלת מושבים במועצה ביחס למספר הקולות שקיבלה; כך גם רשימות קטנות (של שכונה, של קבוצה באוכלוסייה או של נושא מסוים) מיוצגות במועצה. (הבחירה בראש הרשות אינה יחסית אלא אישית ורובית.)

שאלה 12

- בודק תלונות של אזרחים / תושבים על התנהלות מוסדות המדינה, רשויות, חברות ממשלתיות וכל גוף הכפוף לביקורת המדינה; תלונות על פגיעה, עוול, שירות לקוי, חריגה מסמכות או אי־תקינות; ממליץ על תיקון הליקויים ומגיש לכנסת דוח שנתי; מוציא צווי הגנה לחושפי שחיתויות (שני רכיבים לפחות). בישראל מבקר המדינה משמש גם נציב תלונות הציבור.
- ערכים, אמונות וצורות התנהגות המבטאים הזדהות עם עקרונות הדמוקרטיה; ביניהם השתתפות בבחירות ומעורבות אזרחית, קבלת הכרעת הרוב, הכרה בשלטון החוק והפנמת ערכים כמו פלורליזם וסובלנות (שתי דוגמאות); תרבות פוליטית דמוקרטית והחינוך אליה מחזקים את יציבות המדינה הדמוקרטית.
- פנייה לנציב היא מעורבות אזרחית שמבטאת הזדהות עם עקרונות הדמוקרטיה – האזרח מצפה שהרשויות יפעלו לפי החוק ובסמכותן ופועל בדרך חוקית ומוסדית לתקן עוול; קיומו של הנציב ותיקון הליקויים בעקבות המלצותיו מבטאים הכרה בשלטון החוק ובכפיפות השלטון לביקורת.

פרק שלישי (26 נקודות)

שאלה 13

הצגה: הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה; על כללי המשחק / על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה; מחזקת יציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות. ציטוט: "למרות ויכוחים הולכים ומתגברים... היה נדמה שנותרו כמה עקרונות יסוד ברורים ומובהקים... שעד כה לא היו שנויים במחלוקת" / "עד לפני כמה שנים היה ברור ומקובל בקרב כל נציגי הציבור בישראל שאין להרחיק לכת ולפגוע בזכות יסוד דמוקרטית...".

שאלה 14

כלליות: לכל האזרחים הבגירים זכות לבחור ולהיבחר, ללא הבדל דת, לאום, מין, מעמד כלכלי או השכלה; מגבלות רק בתנאים בסיסיים (גיל, אזרחות). חשאיות: הבוחר מצביע בסתר (מאחורי פרגוד, פתק במעטפה), איש אינו יודע במי בחר – הגנה מפני לחצים, איומים ושוחד, בחירה לפי רצון חופשי. ציטוט (כלליות): "בהדרגה... הלכה זכות ההצבעה והתרחבה עד שכללה את כל אזרחי המדינה, והמגבלות היחידות שנותרו נגעו לתנאים בסיסיים כמו גיל מינימלי וכדומה" / "...באמצעות זכות ההצבעה הכללית והבלתי מותנית".

שאלה 15

הצגה: הגנה על המשטר הדמוקרטי ועל עקרונותיו ועל אופי המדינה; מפני אדם או קבוצה שמנצלים את הכלים הדמוקרטיים כדי לפגוע במשטר הדמוקרטי או לחסל אותו, או לפגוע באופי המדינה; באמצעות שלילת הזכות להיבחר, הגבלת ההתארגנות הפוליטית וחופש הביטוי. ציטוט: "...ההתלבטות המלווה כל דמוקרטיה - עד כמה מותר לנקוט מהלכים הפוגעים בזכויות אדם נגד מי שמסכן את אופייה הדמוקרטי של המדינה..." / "...אם אפשר לשלול את הזכות להצביע ממי שמאיים על האופי הדמוקרטי של המדינה".

פרק רביעי (26 נקודות) – שאלות 16–18

שאלה 16

עקרון הגבלת השלטון: לשלטון אמצעים (כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עוצמה רבה; קיימת סכנה שינצל לרעה את כוחו ויפגע בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצות; לכן הפרדת רשויות ואמצעים מוסדיים (פורמליים) ולא מוסדיים (בלתי פורמליים) נועדו למנוע את עריצות השלטון. ציטוט: "הדוח האחרון שפרסם מבקר המדינה חושף שכשליש מאזרחי ישראל אינם מוגנים כראוי מפני טילים..." / "...ולכן הוא קרא לממשלה לגבש תוכנית דחופה המעניקה עדיפות למיגון העורף...".

שאלה 17

הפנייה אל העם היהודי בתפוצות: קריאה ליהודי התפוצות להתלכד סביב היישוב היהודי בעלייה ובבניין, ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל. ציטוט: "...ההחלטה לעלות בתקופה מורכבת זו נבעה מתחושת שליחות ומחיבור עמוק לישראל ומתוך רצון לתרום למדינה ולחברה הישראלית" / "...יעודדו יהודים רבים ברחבי העולם לעלות ארצה".

שאלה 18

עבריינות שלטונית אישית (לשם טובת הנאה אישית): הפרת החוק בידי נבחרי ציבור או עובדי ציבור במסגרת תפקידם, תוך ניצול לרעה של כוחם, מעמדם וסמכויותיהם; לשם טובת הנאה אישית לעצמם או למקורביהם (שוחד, מעילה בכספי ציבור, מינויים פסולים). ציטוט: "על פי החשד, חלק מכספי התרומות הועברו לכיסו הפרטי של ראש העיר ולמקורביו."

פרק רביעי (26 נקודות) – שאלות 19–20

שאלה 19

א. עמדה ברורה בעד שלילת אזרחותם של אזרחים שריגלו לטובת איראן וגירושם, או נגד.

ב. נגד (העמדה בדוגמה): הזכות להליך הוגן (חזקת החפות – הם רק הואשמו) / כבוד האדם / שוויון בפני החוק / עקרון הגבלת השלטון / שלטון החוק (ענישה לפי החוק הפלילי) – מוצגים ומקושרים לסוגיה.

ג. בעד (העמדה המנוגדת בדוגמה): חובות האזרח – חובת הנאמנות למדינה / הזכות לחיים ולביטחון (חובת המדינה להגן על אזרחיה) / זכות המדינה להתגונן (ביטחון ודמוקרטיה) – מוצגים ומקושרים לסוגיה.

שאלה 20

א. עמדה ברורה בעד הרחבת פסקת ההתגברות לכל חוקי היסוד או נגדה.

ב. בעד (העמדה בדוגמה): שלטון העם (ריבונות העם, נבחרי הציבור) / עקרון הכרעת הרוב / הפרדת רשויות (הוויכוח על סמכויות בג"ץ והאקטיביזם השיפוטי) – מוצגים ומקושרים לסוגיה.

ג. נגד (העמדה המנוגדת בדוגמה): עריצות הרוב / עקרון הגבלת השלטון / ביקורת שיפוטית / זכויות האדם והאזרח (פגיעה בזכויות המוגנות בחוק־יסוד: כבוד האדם וחירותו) – מוצגים ומקושרים לסוגיה.

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics